

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS.
roi, roja f., rúbia, rogejar, rogenic, rogent, roger adj. i subst., lo Rogeràs, olivera rogera, roger de fang, roger de roca, roger de sapa, rogeret, rogerets, rogeró, rogeresc, Roger, rojana, roget, roiet, rogeta, rogetó, rogie, rojisc, roginós, rogiu, rojós, rojús, rojusseu, rojal, pi rojal, rojalet, figues rojals, Rojals, Los rojals de Juncosa, rojor, enrojolar-se, enrajolar-se, enrojolament, desenrojolar-se, rojura, rogesa, enrogir-se, enrogiment, enrojar, enroia, Mina de l'Enroia, Serrat de l'Enroia, ¹⁰ *erubescents, erubescència, rubescents, rubescència, rúbica, rúpica, rob(l)ica, rubricar, rubricare, rubriquista, rubricado, rúbia (vegeu supra), rubiàcies, rubial(s), rubicund, rubicunditat, rubicundesca, rubor, ruborós, ruboritzar-se, rubidi, rubiol, -la, rubellita, rubrificar,* ¹⁵ *rubificar, -cació, rubescent, rubescent, roent, rosent, rovent, roentor, roentar, roentegar, arroentar, arroentament, desarroentar, desroentar, enroentir, robi, robus, Rubí, Font-rubí, Corrubí, Malrubí, robinet, robicet, rupit, En Rupit, Rupit, Rupidera, rèvola*

Roill, V. rovell Roim, rouma, -mada, imeig, -imejar, V. ros 'rosada' Roïn, V. RUÏNA Roma, romall, roinar, romàs, roinat, V. ros 'rosada' Roundat, V. ruina Roineig, roinejar, V. ros 'rosada' Roinesa, ²⁵ *roinet, V. ruina Roïnor, V. ros 'rosada' Roïol, V. rullol (RODA) Roire, V. roure Roís, roisc, V. roig Roissos, V. rosegar Roja, rojal, rojalet, rojana, rojar-se, rojor, rojós, rojura, rojús, -usseu, V. roig Rol, rolde, V. roda Roldó, V. roldor i roda*

ROLDOR, 'Coriaria myrtifolia', probablement del ll. vg. *RORETÛRIU, ll. RHUS TYRIUS 'roldor importat de Tir o de Síria'. □ 1ª doc : 1249 (i segurament ja 932, com a NL).

Els llatins no tenien un nom autòcton per a aquesta planta; els grecs al mateix temps que ensenyaven l'ús que se'n fa per adobar pells, en raó de la gran massa de taní que conté la pols de les seves fulles trinxades (veg. O. Schrader, *Realexicon der Idg Altertumskunde*, ⁴⁰ 824), els donaren el nom de ροῦς (genitiu ροός); que fou llatinitzat en *rhbus*, el genitiu del qual hauria de ser *rhois*; però aquesta flexió anormal, així com el gènere femení, sofriren en passar el mot a llavis del poble, una adaptació al sistema flexional de la llengua, d'on un genitiu *roris*, ablatiu *rore* en Columella (declinat com *mus, muris; mos, moris; honos, honoris* etc.), i generalitzant-se la vocal *o*, un nominatiu *ros*, m. (en Celsus el metge) etc. Així es produïa una homonímia molesta amb el nom del romaní, que és, encara en Virgili, *ros, roris* —vix humilis apibus casias *roremque* ministrat (Geòrg. II, 213)—, però ja Horaci i Ovidi, per evitar l'equívoc, precisen: *marinus ros*, d'on el romaní ROS-MARINUS, veg. ROMANI

Una cosa semblant va passar amb el roldor. Generalment *rhbus* va acompanyat de l'epítet *syriacus*, a causa sens dubte de la regió on aquesta planta abundava més en l'Antiguitat: «Ros, quem *syriacum* vocant» (Celsus), «Uva passa, cum *rore syriaco*», «tres heminae *ros syriaci*» (Columella), «*Rhus syriaci* coquuntur

sextarii duo» (Scribonius) D'aquesta denominació no en trobem rastre en les llengües romàniques, possiblement perquè la Síria, país sobretot interior, no era prou conegut del poble,¹ i aquest preferí denominar la planta amb el nom del port —sortida natural de Síria per la vall de l'Orontes— per on el roldor siríac es devia exportar, això és Tir, *Tyris*, prou conegut ja per la seva porpra i altres productes que exportava.

El denominar una planta amb el nom d'un lloc o un país que el poble romà coneixia bé, i amb el qual la relacionava, era un fet que es donava molt sovint i que més d'un cop ha quedat en les denominacions modernes de la planta. es digué *origanum syriacum, nardus syriaca, indica, celtica, gallica, valeriana, romana; cunila gallica, ligustica, santonica; iris illyrica* etc (veg. la nota de V. Bertoldi documentant aquests noms, i desenrotllant el fet, en *ARom* x, 204) I que llavors el poble va canviar de vegades el nom quan l'erudició dels geògrafs i naturalistes no estava tant al seu abast com la reputació comercial, curandera, folklòrica etc.

Una espècie de prunes famoses en aquell temps es deia *Syriaca pruna*, com ho veiem en el *Satyricon* de Petroni (xxxI, 11, que Ernout tradueix «prunes de Damas»), però el poble també en aquest cas ho substituï pel nom de la ciutat que coneixia, Damàs capital de Síria, i d'aquí ve el nom que ha quedat en una pila de parlars i llengües romàniques, PRUNA DAMASCENA (port. *ameixa*, cast dial AMACENA, fr. ant *davoisne* etc. *REW*, 2464). L'ermini es digué de primer MUS

³⁰ PONTICUS 'rata del Pontos, el país vora el Mar Negre', però com que el poble romà no coneixia el Pontos tant com els grecs, ho va canviar pel nom d'Armènia, més divulgat, MUS ARMENIUS, que abreujat en ARMENIUS ha donat la denominació romànica: ERMINI (cf. ³⁵ *REW*, 656, 6651 i *FEW*, s. v. *armenius*). Un fet semblant es va produir, doncs, en el nom d'aquesta planta, que el poble degué mudar en *ROREM TYRIUM*

RORE TYRIU, tenint en compte que la *y* era breu, i que el poble romà pronunciava la *y* grega com una *u*, és convertí sens dubte, en llatí vulgar, en *RORETÛRIU, aviat contret en un sol mot (igual que ROS MARINUS es contragué en ROMARINU > ROMANI) La terminació -ÛRIU dóna normalment -or en català i en occità antic, cf. VULTÛRIUS > VOLTOR, RASÛRIUM > ra(s)or, REFECTÛRIUM > refetor etc.; i la -T- trobant-se entre vocals va donar -d-

Es tracta en efecte d'una denominació peculiar d'aquestes dues llengües romàniques. En la nostra (cf. *BDC* IV, 145; XIX, 60, 201) el trobem molt documentat en llistes i disposicions comercials, des del S. XIII.

En la de la Lleuda de Cotlliure, a 1249, el dret que se li imposa és «Sach de *raudor*, un diner» (*RLR* IV, 254). «Clame s En Domingo Janer, de Solsona, de R. de G., de Tresp, de 10 sous d'erba que hom apele *reudor*, que li liuré --- a conte de 22 drs de Barschelona qada an», Nargó a. 1252 (MiretS, *Congr Ll. Cat.*, 525); «damus tibi --- puy<n>eriam de *roudor* ---» Vic 1253; «7 saumatus de *roudor*» Vic 1261 (CaCandi, *MicsHuCat* II, 367, 411). «De les terres hermes --- pot culir grana y espart e *roudor*, e tan, e